

Araştırma Makalesi

**1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın Afrika Kıtasına Etkileri:
Berlin Afrika Konferansı Örneği**

Cihan DABAN

Selçuk Üniversitesi, İİBF

dabancihan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2890-2415

Öz

Tarihte yaşanmış birçok olay, imparatorlukların politikalarından kaynaklanmıştır; çünkü imparatorluk sistemiyle sınırları genişletme politikası uygulanmış ve bu durum birçok imparatorluğun birbiriyle savaşmasına sebebiyet vermiştir. Bu doğrultuda Osmanlı ve Rusya imparatorlukları zikredilebilir. Osmanlı'nın kuzeyinde etkili olan Rusya, 1552'de Kazan Hanlığı'nın merkezi olan Kazan'ı ele geçirerek güneye doğru sınırlarını genişletme politikasını uygulamaya başlamış ve güneyinde bulunan Osmanlı ile yüzyıllarca aralıklı birçok savaş gerçekleştirmiştir. Kafkaslardan Balkanlara, Orta Doğu'dan Afrika'ya kadar büyük bir güç haline gelen Osmanlı, Rusya'nın bu politikasını büyük oranda engelleyebilirdi. Fakat 19. yüzyılda Osmanlı'nın hem Avrupa güçleri hem de Rusya ile gerçekleştirdiği savaşlar, geçmişteki savaşlara göre daha şiddetli olmuştur. Özellikle Balkanlar bölgesinde yaşanan savaşlarda genellikle Osmanlı ile Rusya karşı karşıya gelmiştir. Bu nedenle Rusya'nın en büyük imtihanı güçlü bir Osmanlı'nın Balkanlar'daki varlığı olmuştur. Bununla birlikte Avrupalılar tarafından sömürgeciliğin yayılıyor olması da önemli bir süreç olarak gözlemlenmiştir. Bu nedenle Osmanlı sadece Rusya ile değil, sömürgeci Avrupa imparatorluklarıyla da savaşmıştır. Afrika'nın kuzey bölgesinin büyük bir kısmı başta olmak üzere, Afrika'nın birçok bölgesinde etkili olan Osmanlı, sömürgecilerin bu kıtaya girmesini uzun yıllar boyunca engelleyebilmiştir. Fakat 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı, hem Balkanlar'daki hem de Afrika'daki dengelerin değişmesine sebebiyet verdi. Savaşı fırsat olarak gören sömürgeci Avrupalılar 1884-1885 yıllarında Berlin'de Afrika Konferansı düzenleyerek kıtayı paylaşmaya başladılar. Bu bağlamda makale 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda zayıf düşen Osmanlı'yı gözlemleyen sömürgecilerin Afrika kıtasını nasıl paylaştıklarını ve sömürgeleştirdiklerini kaleme almaktadır.

Anahtar kelimeler: Afrika kıtası, osmanlı, rusya, 1877-1878 savaşı, berlin afrika konferansı

Jel Sınıflandırma Kodları: F51, F53, F54

The Effects of the 1877-1878 Ottoman-Russian War on the African Continent: The Case of the Berlin Africa Conference¹

Abstract

Many incidents that happened in history arose from policies of empires; because the policy of border expansion with the imperial system was implemented, and this caused many empires to fight each other. Correspondingly, the Ottoman and Russian empires can be mentioned. Russia, which was influential in the north, commenced to implement the policy of expanding its borders to the south by capturing Kazan, the centre of the Khanate of Kazan, and carried out many intermittent wars with Ottomans for centuries, which was in the south. The Ottoman Empire, which became a great power from the Caucasus to the Balkans, from the Middle East to Africa, prevented this policy of Russia to a large extent. However, in the 19th century, the wars that Ottomans had against European powers and Russia were severer than those in the past. Especially in the wars in the Balkans region, Russia and Ottomans confronted generally. For this reason, Russia's greatest challenge was the presence of a powerful Ottoman Empire in the Balkans. In addition to this, the spread of colonialism by the Europeans was also observed as an important process. Consequently, the Ottomans fought not only with Russia, but also with the colonialist European empires. The Ottoman Empire, which was influential in many parts of Africa, especially in the northern part of Africa, was able to prevent the colonialists from entering this continent for many years. Yet, the Ottoman-Russian War of 1877-1878 led to a change in the balance in both the Balkans and Africa. Seeing the war as an opportunity, Colonist Europeans held the African Conference in Berlin in 1884-1885 and started to share the continent. In this context, the article examines how the colonialists, who observed the weakened Ottoman Empire in the 1877-1878 Ottoman-Russian War, shared and colonized the African continent.

Keywords: Africa continent, ottoman russia, war of 1877-1878, berlin african conference

JEL Classification Codes: F51, F53, F54

¹ Extended abstract is presented at the end of the article.

Atıfta bulunmak için / Cite this paper:

Daban, C. (2023). 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın Afrika kıtasına etkileri: Berlin Afrika Konferansı örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13 (3), 828-853. DOI: 10.18074/ckuiibfd.1273625.

1. Giriş

1299 yılında bugünkü Bilecik ilinin Söğüt ilçesinde bir beylik olarak kurulan Osmanlı beyliği, 1453 yılında Fatih Sultan Mehmet (II. Mehmet) önderliğinde İstanbul'u fethedip Bizans'ı yenerek imparatorluk haline gelmiştir. Bu fetih Osmanlı'nın yükselme döneminin başlangıç yılını temsil etmesi sebebiyle de önem taşımaktadır. Yavuz Sultan Selim liderliğinde 1517 yılında gerçekleşen Büyük Mısır Seferi ile Osmanlı, Memlûk devletine son vererek bu devleti Osmanlı'nın topraklarına katmayı başarmıştır (İnalçık, 2017, s. 12-19).

Giderek sınırlarını genişleten Osmanlı, Kanuni Sultan Süleyman döneminde (1520-1566), Kanuni tarafından Sokullu Mehmet Paşa'nın görevlendirilmesiyle yapılan seferler sayesinde en geniş sınırlarına ulaşabilmiştir. Özellikle 1551 yılında Avusturya-Osmanlı arasında yaşanan Erdel sorununun çözümü için Erdel Seferi'ne gönderilen Sokullu Mehmet Paşa, hem Erdel'i hem de Erdel çevresindeki 12 kaleyi ele geçirmeyi başarmıştır. 1552 yılında da Tamışvar Kalesi'ni ele geçiren Sokullu Mehmet Paşa, bu girişimle sınırları daha da genişletebilmiştir. Yaptığı seferlerle başarılı olan Sokullu Mehmet Paşa, Kanuni tarafından çeşitli görevlere getirilmiştir. 1561 yılında vezirliğe yükselen Sokullu Mehmet Paşa, Sadrazam Semiz Ali Paşa'nın 1565 yılında ölmesi üzerine bu yıl sadrazamlık makamına atanmıştır. Sokullu Paşa, 1566 yılında Kanuni'nin son seferi olan Sigetvar/Zigetvar Seferi'ne çıkmıştır. Zigetvar kuşatılmadan bir-iki gün önce Padişah Kanuni hayatını kaybetmiş; ancak Sokullu Paşa bu durumu gizli tutmuş Zigetvar Kalesi'nin fethedilmesinden sonra Padişah'ın oğlu II. Selim (Sarı Selim) gelene kadar kimseyle paylaşmamıştır (Afyoncu, 2009, ss. 354-355).

Babasının yerine geçen II. Selim, Sokullu Paşa'yla çalışmaya devam etmiştir. II. Selim'in öldüğü 1574 yılına kadar Sokullu Paşa, birçok ayaklanmayı bastırıldığı gibi Akdeniz'de, Avrupa'da, Asya'nın bazı bölgelerinde önemli başarılar elde etmiştir. II. Selim'in yerine geçen oğlu III. Murat da Sokullu Paşa'yla çalıştı; fakat 1579 yılında Sokullu Paşa'nın öldürülmesinden dolayı bu birliktelik uzun sürmemiştir. Sokullu Paşa, 15 yılı bulan sadrazamlık görevi boyunca önemli yerler ele geçirdi. Afrika'dan Tunus ve Fas olmak üzere Avrupa'da ve Asya'nın bazı bölgelerinde egemenlik tesis ederek Osmanlı'nın en geniş sınırlarına ulaşmasını sağladı (Pazan, 2019, s. 19).

Yükselme döneminde Osmanlı, Balkanların tamamında etkili olurken, Orta Avrupa, Kuzey Afrika, Kafkasya, Hicaz, Mezopotamya ve Anadolu'daki etki alanıyla birlikte büyük bir imparatorluk haline dönüşmüştür. Balkanlarda etkili olan Osmanlı, bu dönemde sömürgeciliği yaymakta olan Avrupa devletlerinin güneye inmesini büyük oranda engelleyebilmişken, aynı zamanda Rusya'nın da güneye inmesini engelleyebilmiştir. Dolayısıyla Osmanlı'ya karşı düşman cephesi de genişlemiştir. Bu cephe sadece sınırları dışında değil, sınırlarına kattıkları topraklarda yaşayan azınlık halkların ayaklanma ve isyanlarıyla da gözlemlenebilmiştir. Bu bağlamda sınırları içinde Sırp ve Yunan azınlıkları örnek

verilebilirken, sınırları dışında ise sömürgeci Avrupa güçleri ile Rusya'dan bahsetmek mümkün görülmektedir. Yükselme döneminin son bulduğu 1579 yılından başlamak üzere 1699 yılına kadar geçen süreçte Osmanlı, iç karışıklıklardan ve dış güçlerden dolayı gerileme dönemine geçmiştir (Köse, 2019, ss. 166-171).

13. yüzyılda Avrupalı güçlerle Osmanlı arasında başlayan savaşlar I. Dünya Savaşı'na kadar devam etti. Bu yüzyıllar arasında Bizans İmparatorluğu başta olmak üzere, Venedik, Sırp, Bulgar, Eflak, Bosna, Kutsal Roma Cermen, Fransa, Portekiz, Macar, İspanya, Avusturya ve İngiltere gibi birçok güçlerle savaşı (Tekdemir, 2018, ss. 34-35). Avrupalı güçlerin yanı sıra Rusya'yla da çatışma ve savaşlar eksik olmamıştır. Rusya 1200 yıllarından itibaren Altınordu Hanlığına (Tatarlara) bağımlı olan Moskova Prensiğinden ibaret iken Altınordu Hanlığının zayıflamasının ardından 16. yüzyıl başlarından itibaren güçlenmeye başlamıştır. Daha açık bir ifadeyle Rusya'nın büyük güç olmasının esas başlangıcını 1552 yılı olarak almak mümkündür (Türkoğlu, 2022, ss. 136-138).

Ruslar, Korkunç İvan döneminde 1552 yılında Kazan Hanlığının merkezi olan Kazan'ı ele geçirmekle güçlenmiştir; çünkü bu tarihten itibaren Ruslar devamlı büyümüş ve yeni topraklar elde etmeye başlamıştır. Bu büyümeyle Rusya, Osmanlı sınırlarına kadar ilerleyebilmiştir. Rusya, Kazan Hanlığını ele geçirdiğinde ilk kez Türk ve Müslüman uyruklu vatandaşlara sahip olmuştur. Elde ettiği yeni topraklarla birlikte hem Türk kökenli hem de Müslüman halkların sayısı da giderek artmıştır. Osmanlı'yla sınır olan Rusya, 1556 yılında da Osmanlı'ya bağlı olan Kırım Hanlığının egemenliğindeki Astarhan Hanlığına son vermiştir. Bunun üzerine Osmanlı, Astarhan Hanlığını geri almak için Rusya'ya karşı seferler düzenlemiştir. Seferler kısa sürede bir çatışmaya dönüşmüş ve 1568-1570 yıllarını kapsayan dönemde Osmanlı ile Rusya arasında bir savaşın patlak vermesine neden olmuştur. Savaş, Osmanlı'nın mağlubiyetiyle son bulmuş olsa da Ruslar açısından Osmanlı büyük bir tehdit olarak görülmüştür. Bu tarihten itibaren iki güç arasında savaşlar devamlı etkisini gösterebilmiştir. İkinci büyük savaşlardan biri de Moskof Seferi olarak bilinen 1676-1681 Osmanlı-Rus Savaşı olmuştur. Bu savaş beş yıl devam etmiş olup Osmanlı'nın galibiyetiyle sonuçlanmıştır (Hazar, 2018, ss. 13-14).

Astarhan Seferi'nden I. Dünya Savaşı'na kadarki süreçte Osmanlı-Rusya arasında küçük savaşlar dışında on iki büyük savaş gerçekleşmiştir. Bu savaşların büyük bir kısmını Ruslar kazanmış olsa da Rusya, Avrupa coğrafyasında giderek genişleme politikasında başarılı olan Osmanlı'dan her zaman çekinmiştir. Bu nedenle Rusya, zaman zaman Avrupalı güçlerle ittifak kurarak Osmanlı'ya karşı savaşmıştır (Köse, 2020, ss. 64-67).

Avrupalı güçlerden Avusturya, kendi yönetimi altındaki Macarlara karşı sert politik uygulamalar sergiliyordu ve onlara ağır vergiler yüklemişti. Bunun üzerine Osmanlı yanlısı ve Macar devlet adamı olan Tökeli İmre'nin girişimiyle Avusturya'ya karşı Osmanlı'dan yardım talep edildi. Bu talep üzerine Osmanlı

Macarlara yardım ederek Avusturya'yla savaşa girdi. II. Viyana Kuşatması olarak bilinen bu savaş Temmuz 1683 tarihinde başladı ve Osmanlı'nın mağlup edilmesiyle Eylül 1683 tarihinde son buldu. Osmanlı'nın bu savaşı kaybetmiş olması Avrupa'da büyük bir coşkuyla karşılanmıştır; çünkü yenilmez olarak gördükleri Osmanlı'nın mağlup edilmiş olması Avrupa'da yeni ittifaklara yol açtı. II. Viyana Kuşatmasından sonra birçok Avrupa devleti Osmanlı'ya karşı ittifak kurarak saldırıya geçti. Bu durumu fırsata çeviren Ruslar da 1686 yılında Avrupa'daki ittifaka katıldı. Ardından Osmanlı'ya karşı saldırıya geçerek Kırım ve Azak bölgelerine saldırdı. Kırım'da başarılı olamayan Rusya, Azak bölgesini ele geçirebildi. 1700 yılına kadar süren bu savaş Rusların zaferiyle İstanbul Antlaşmasıyla son buldu (Kaya, 2018, ss. 353-355).

Osmanlı-Rusya arasında birçok savaş yaşanmıştır. 1710-1711 yıllarında yaşanan Prut Savaşı, 1735-1739 yıllarında gerçekleşen Osmanlı ile Rusya-Avusturya Savaşı, Küçük Kaynarca Antlaşmasıyla son bulan 1768-1774 yıllarında gerçekleşen Osmanlı-Rus Savaşı, yine 1787-1792 yıllarında gerçekleşen Osmanlı-Rus Savaşı yaşanmıştır. 19. yüzyılda da devam eden Osmanlı-Rus savaşları gerçekleşmiştir. Bu yüzyılda dört büyük savaşın gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Bu savaşlar arasında 24 Nisan 1877 tarihinde başlayıp 3 Mart 1878 tarihine kadar devam eden savaş, hem Osmanlı hem de Afrika kıtası için büyük bir kırılma noktası oldu; çünkü bu savaşta yenilgiye uğrayan Osmanlı, yenilgiyi sadece kendi topraklarında yaşamamış olup Avrupa ve Afrika topraklarına da bu yenilgiyi hissettirmiştir (Çiçek, 2021, ss. 43-49).

O dönem Rumi takvim baz alındığı için tarih 1293 yılını gösteriyordu. Bu nedenle 1877 ve 1878 yıllarında gerçekleşmiş olan bu savaş tarihi kayıtlara 93 Harbi olarak geçmiştir. Hem Avrupa'da hem de Afrika'da etkili bir güç olan Osmanlı, 93 Harbi'nden sonra bu bölgelerden geri çekilmek zorunda kaldı. İç karışıklıkların getirdiği anlaşmazlıklar, azınlık halkların özerk ve bağımsız olma istekleri ile yönetimde yaşanan sarsıntılar Osmanlı'nın çok geçmeden zayıflamasına ve özellikle Avrupalı güçlerin 1884-85 yıllarında Almanya'nın başkenti Berlin'de Uluslararası Berlin Afrika Konferansı'nın toplanmasına yol açtı. Konferansa Avrupa ülkeleriyle birlikte Rusya da katılım gösterdi. Bu bilgiler ışığında makale Osmanlı'nın aleyhine sonuçlanan 93 Harbi'nden sonra sömürgeci Avrupalı güçlerin zaman kaybetmeden 1884-85 Berlin Afrika Konferansı'nın düzenlenmesini, bu konferans ile Afrika kıtasını nasıl ve ne şekilde paylaştıklarını ve kıtaya yönelik saldırı faaliyetlerini ne ölçüde gerçekleştirdiklerini irdelemiştir (Durmaz, 2015, ss. 110-114).

2. Osmanlı'nın Afrika'daki Etkisi Üzerine Genel Bir Bakış

Asya kıtasından göç eden Türkler, dünyanın farklı bölgelerine özellikle de batıya yöneldiler. Bu göç vesilesiyle hem Avrupa hem de Afrika kıtalarına yerleşerek birçok bölgeyi zamanla kendilerine yurt edindiler. Türklerin Afrika'ya yönelik ilk adımları bugünkü Mısır topraklarına gerçekleşti. 9. yüzyılda bu bölgeye ayak basan

Türkler, zamanla güçlenerek burada bir devlet kurmayı başardılar. Abbasilerin Türk komutanlarından Ahmed bin Tolun 868 yılında Mısır topraklarında Tolunoğulları Hanedanlığını ilan ederek ilk Türk devletini kurdu. Bu devlet 905 yılına kadar egemenliğini sürdürdü. Bu yıl yaşanan iç karışıklık ve anlaşmazlıklar sebebiyle devlet zayıfladı ve Abbasilerin payitahtı Bağdat'a bağlanmak zorunda kaldı. Takvimler 935 yılını gösterdiğinde yine bir Türk komutan olan Muhammed bin İhşit tarafından bölgede İhşidiler Hanedanlığının kurulduğu ilan edildi. Bu hanedanlık Mısır'da kurulan ikinci Türk devleti olarak bilinmektedir (Kavas, 2013, ss. 21-32).

Fakat bu devletin egemenliğine de çok geçmeden Fatımiler tarafından son verildi. Şii İsmailî inancından olan Fatımiler, Arap kökenli yeni bir idareydi. Baş merkezleri bugünkü Tunus idi. Kısa sürede bölgede genişleyerek ilerleyen Fatımiler Fas topraklarından itibaren Mısır'a doğru harekete geçtiler. Bu vesileyle Mısır'daki İhşidiler'in yönetimine son verdiler. Çok geçmeden 1171 yılında Fatımileri ise Türklerin de yer aldığı Kürt kökenli Selahaddin-i Yusuf bin Eyyûbi'nin liderliğindeki ordu yıktı. Bu yıkımla birlikte Fatımilerin yerini Eyyûbiler Devleti aldı. Yaklaşık yüz yıl boyunca bölgedeki egemenliğini koruyabilen Eyyûbiler de Memlûkler tarafından yıkılarak tarihe karıştı. Böylece bölgede 1250 yılında Memlûkler Devleti kuruldu. 267 yıl boyunca bölgede egemenliğini sürdüren Memlûkler de 1517 yılında Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim önderliğindeki ordu tarafından yıkılarak tarih oldu. Memlûkler Devletinin yıkılmasından sonra hem Mısır topraklarında hem de bu topraklar dışında Osmanlı'nın hâkimiyeti giderek geniş bir yankı buldu. 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadarki süreçte Osmanlı, bugünkü Fas Krallığı'ndan başlamak üzere kıtanın doğu bölgesinde yer alan Somali'ye kadar bugünkü Afrika haritasında mevcut on üç devletin topraklarında egemen olmayı başardı (Kavas, 2017, ss. 17-21).

Osmanlı'nın Kuzey Afrika'da özellikle Libya, Tunus ve Cezayir'e denk düşen Berberi Kıyısı ile ilişkileri 16. yüzyılın başlarında başlar. Berberi kıyıları yaklaşık yetmiş beş yıl boyunca Akdeniz'in kontrolü için birbiriyle savaş halinde Osmanlı ve Habsburg imparatorlukları arasındaki sınır bölgesi olmuştur (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, 21 Mart 1882). Nitekim Berberilerin yardımıyla Osmanlı, Batı Akdeniz'de üstünlüğü elde edebilmiş ve bazı kaynaklara göre 16. yüzyıl Akdeniz'ine "Osmanlı Gölü" adı verildiği belirtilmektedir. Bu girişimle birlikte Osmanlı, Afrika'nın kuzey bölgesinde (Mısır'dan Fas'a) önemli bir güç haline gelmiştir. Buradan Afrika'nın iç kesimlerine doğru egemenlik kurmaya başlayan Osmanlı, uzun yıllar sonrasında 1800'lerin başlarından itibaren Çad Gölü havzasına ve buradan da Kanim-Bornu Sultanlığı ile bugünkü Nijerya'nın büyük bir kısmında etkili olabilmeyi başardı (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri (BOA), 30 Ekim 1894).

Bornu, bugünkü Nijerya'nın kuzeydoğusunda ve Çad Gölü'nün güneybatısında bulunan bir sultanlıktı. Önemli bir stratejik konuma sahip olan Bornu, hem batı hem de doğu komşularının saldırı hedefindeydi. Bu saldırılara karşı Sultanlık,

Osmanlı'dan yardım istemiştir. Osmanlı tarafından yardım çok geçmeden sağlanmıştır. Bu yardımla birlikte Osmanlı hem Orta ve Batı Afrika'da hem de Doğu Afrika bölgesine yönelik bir genişleme politikasını elde edebilmiştir (Minawi, 2018, ss. 48-53).

Osmanlı, sadece Bornu Sultanlığına yardım etmekle Doğu Afrika bölgesine yönelmemiştir. Esas itibarıyla 1517 yılında Mısır'da egemenlik tesis eden Yavuz Sultan Selim'in girişimleriyle de bir yönelmenin söz konusu olduğu gözlemlenmiştir. Daha açık bir ifadeyle Mısır'ın alınması ile birlikte Doğu Afrika sahillerine doğru uzanan bir hâkimiyetin de ilk adımları atılmış oldu. Bu dönem, Avrupa sömürgeciliğinin hız kazanmaya başladığı dönem olarak da bilinir. Memlûk Hanedanlığını ortadan kaldırarak Mısır'a egemen olan Osmanlılar, böylece Memlûklere ait bulunan Kızıldeniz sahillerindeki toprakların da hâkimiyetini ele geçirmiş oldu. Dolayısıyla güneyde bugünkü Sudan'a tekabül eden Nübya ile de sınır teşkil etti. Nübya sahillerinde bulunan Sevakin Limanı, bölgenin en önemli ticaret limanıydı. Zamanı net olmamakla birlikte bu liman da Osmanlıların egemenliğine geçmiştir. Sevakin Limanı'nın yanı sıra Afrika Boynuzu'ndaki ülkelerin dünyaya açılan kapısı olan Musavva Limanı da önemli bir ticaret limanı ve şehri olarak kullanılmaktaydı. Her iki liman da zamanla Osmanlıların egemenliği altına girdi. Böylece Osmanlı; Afrika'nın doğu, batı, kuzey ve orta kesimlerinin birçok bölgesinde egemenliğini kurmayı başarabildi (Akalin-Parlaz, 2015, ss. 13-18).

Osmanlıların Güney Afrika bölgesine ulaşmaları diğer bölgelere göre daha geç oldu. Her bölgede dini faaliyetleri artırma ve bölgedeki barışı sağlama adına hareket eden Osmanlı, bilhassa sömürgeci Avrupa devletleriyle de mücadele etti. 15. yüzyıldan itibaren yayılmaya ve hızlanmaya başlayan sömürgecilik politikası, Osmanlı'nın Afrika'da etkili olduğu bölgelere geç girebilmiştir. Ancak Güney Afrika bölgesine Osmanlı'nın geç ulaşmasından dolayı sömürgecilik denilen vahşet bu bölgeye çoktan girmişti. Yine de Osmanlı, Güney Afrika bölgesine yönelik faaliyetlerini eksik bırakmadı (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri (BOA), 25/Z/1312).

Kıtanın en güneyinde yer alan bugünkü Güney Afrika Cumhuriyeti'ne diplomatik temaslarda bulunmak üzere büyükelçileri ve din âlimlerini göndermekte başarılı olmuştur. Diplomatik açıdan ilk temas 1850'lerde gerçekleşmiştir. 6 Ekim 1852 tarihinde Osmanlı'nın Londra Büyükelçiliği'ne bağlı bir konsolos vekilinin Cape Town'a konsolos olarak atanmasıyla ikili ilişkilerde ilk temas başladı (Tandoğan, 2013, ss. 116-120). Dini açıdan ise ikili ilişkilerin gelişmesinde Kürt asıllı din âlimi Ebubekir Efendi görevlendirilmiştir. Ümit Burnu'nda Hindistan ve Malezya asıllı Müslümanlar 1805 yılından itibaren İngiliz sömürsü altında yaşamaktaydılar. Ancak kendi aralarında da dini uygulama konusunda anlaşmazlıklar yaşıyorlardı. Dini uygulamadaki anlaşmazlıkların çözümü için toplumun kanaat önderleri İngiliz valiliğine başvurarak kendilerine bir din âlimi atanmasını istediler. Bu istek üzerine İngiliz valiliği harekete geçerek Osmanlı ile temaslarda bulundu. Bunun üzerine

Osmanlı tarafından Ebubekir Efendi bu bölgedeki Müslümanlara din eğitimi vermesi için görevlendirildi. 16 Ocak 1863 tarihinde Cape Town'a ulaşan Ebubekir Efendi'nin faaliyetleri sayesinde bugünkü Güney Afrika Cumhuriyeti'nde Osmanlı izlerine rastlamak mümkündür (Gençoğlu, 2016, ss. 26-33).

1850'lerden itibaren Osmanlı'nın genel durumuna bakıldığında, Osmanlı birçok cephede savaş halindeydi. Dolayısıyla Osmanlı, hem sömürgeci Avrupa devletlerinin Afrika'ya girmelerini hem de Rusya'nın güneye inme politikasını engellemek için mücadele etmekteydi. Bunların yanı sıra Osmanlı'da yaşanan iç karışıklıklar, anlaşmazlıklar, azınlıkların özerk ve bağımsız olma istekleri ile ekonomik sıkıntılar gibi durumlar Osmanlı'nın zayıflamasına neden oluyordu. Tüm bu politik gelişmelere ek olarak Avrupa sömürgeciliğinin hızlanmış olması da Osmanlı'yı zor durumda bırakmıştı. Bu sebeplerden dolayı 19. yüzyıl çağı Osmanlı açısından büyük bir hayal kırıklığı olarak görüldü. Özellikle de Osmanlı ile Rusya arasında yaşanan savaşların büyük bir kısmının kaybedilmiş olmasıyla birlikte harekete geçen sömürgeci Avrupa devletlerinin saldırıları da Osmanlı'yı çok kötü etkiledi. Tüm bunlara rağmen sömürgeci Avrupa devletleri o dönemde istedikleri gibi Afrika kıtasına giremediler. Fakat 93 Harbi, Rusya'dan ziyade sömürgeci Avrupa devletleri için büyük bir fırsat olarak değerlendirilmiştir; çünkü bu savaşla birlikte Afrika kıtasının kapıları sömürgeci Avrupa devletlerine tamamen açılmıştır. Bu nedenle 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'na (93 Harbi) giden süreç ve 93 Harbi üzerine tarihsel ve olgusal bir analiz yapmak önemli olacaktır (Efe ve Kızıl, 2018, ss. 316-321).

3. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'na (93 Harbi'ne) Giden Süreç Üzerine Tarihsel Bir Analiz

Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa ve Afrika topraklarında sömürgeci Avrupa güçleriyle savaşırken, Balkan ve Kafkaslarda Rusya ile savaştı. Osmanlı ile Rusya arasındaki ilk siyasi ve diplomatik münasebetler 1492 yılında başlamış olsa da istenilen düzeyde ikili ilişkiler geliştirilememiştir. Bu açıdan iki güç arasında dalgalı bir çatışma ve savaş hâsıl olagelmiştir. İlk Osmanlı-Rus Savaşı Ukrayna'nın Ruslara karşı Osmanlı'dan yardım istemesiyle başladı. Çehrin Seferi olarak bilinen bu savaş 1677-1678 yıllarında gerçekleşti. Bu tarihten itibaren tam iki yüz yıl boyunca Osmanlı-Rusya arasında çatışma ve savaşlar dalgalı; ama şiddetli bir şekilde devam etti. En şiddetli savaş ise bir yıl devam eden 93 Harbi oldu (Özcan, 1993, ss. 249-251).

17. yüzyıldan itibaren Rusya, politik hamlelerle İstanbul'u almayı, Anadolu üzerinden Akdeniz'e inmeyi, Kafkaslar ve İran üzerinden de Basra Körfezi'ni ele geçirmeyi amaçlamıştır. 18. yüzyılda Osmanlı'nın Rusya ile girdiği savaşlarda ağır kayıplar alması Osmanlı'nın dağılma dönemine girmesine neden oldu. Ruslar, dağılma dönemini fırsat bilerek Osmanlı'ya karşı saldırıya geçtiler. 1768 yılında başlayan savaş, netice itibarıyla Osmanlı'da yaşanan iç anlaşmazlıklar da söz konusu olunca Osmanlı, Ruslara karşı savaşı kaybetti. 1774 yılında Küçük

Kaynarca Antlaşması'yla son bulan bu savaşta Osmanlı ağır bir yenilgi alarak bazı topraklarını kaybetti. Bu antlaşma uyarınca Osmanlı; tarihte ilk kez tazminat vermekle yükümlü oluyor. Karadeniz Türk Göl'ü olmaktan çıkartılıyor. Ruslar, yüzyıllar boyunca hedeflediği sıcak denizlere inme politikasını bu antlaşma ile bir nebze de olsa gerçekleştirebiliyor. Kırım, Osmanlı'dan alınarak bağımsızlığına kavuşturuluyor. Ruslar, kapitülasyonlardan yararlanabiliyor. En can alıcı şart ise Osmanlı, hem iç işlerinde hem de dış ilişkilerinde müdahaleye açık bir konuma getirilmiş oluyordu (Dördüncü, 2001, ss. 74-78).

Osmanlı, antlaşmadan 13 yıl sonra kaybetmiş olduğu Kırım'ı geri almak için harekete geçerek 1787 yılında Ruslara karşı savaş ilan etti. Ancak bazı Avrupa devletlerinin Rusya'nın yanında yer almasıyla birlikte Osmanlı yine yenilgiye uğradı. 1792 yılında Osmanlı-Rusya arasında Yaş Barış Antlaşması'nın imzalanmasıyla savaş son bulsa da genel kanıya göre Osmanlı'da dağılma dönemi de bu antlaşma ile başlamış oldu (Yüksel, 2019, ss. 629-630).

Padişah III. Selim (1789-1807) saltanatında 1792'den 1805 yılına kadarki süreçte Osmanlı-Rusya arasında herhangi bir savaş yaşanmadığı gibi barışçıl bir ortamın tesis edildiği gözlemlenmiştir. Fakat Ruslara destek vermekle bilinen Eflak ve Boğdan beylerinin III. Selim tarafından görevden alınmasıyla birlikte iki devlet arasında anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Bu durum üzerine Ruslar harekete geçerek Eflak ve Boğdan bölgelerine girmeye, Sırp isyanını desteklemeye ve Balkan halklarını kışkırtmaya çalıştı. Rusların Balkanlardaki durumlara müdahale etmesi nedeniyle Fransa Osmanlı'nın yanında yer almıştır. Fransa'nın desteğiyle III. Selim Rus müdahalesine karşılık 22 Aralık 1805 tarihinde boğazları kapatarak Rusya'ya savaş ilan etmiştir (Efe ve Kızıl, 2018, ss. 311-313).

Fransa'ya karşı İngiltere de Rusya'ya destek vermiştir. Fakat çok geçmeden Fransa'nın da 1807 yılında Rusya'ya destek vermesiyle birlikte Avrupa'da güç dengesi sorunu ortaya çıkmıştır. Nihayetinde İngiltere ve Osmanlı; Fransa'nın Ruslara destek vermesi karşılığında birbirleriyle yakınlaşmıştır. Ancak çok geçmeden Fransa-Rusya arasında da anlaşmazlıklar yaşanmış ve Fransa tekrar Osmanlı'nın yanında yer almak istemiştir. Bu istek karşısında Osmanlı, Fransa'ya güvenmeyerek Rusya ile masaya oturmayı tercih etmiştir. Böylece Osmanlı-Rusya Savaşı 28 Mayıs 1812 tarihinde imzalanan Bükreş Antlaşması ile son bulmuştur. Antlaşma uyarınca; uzun tartışmalara konu olan Tuna Nehri iki devlet arasında sınır sayılacaktır (Düzcü, 2016, ss. 185-189). Rusya; Eflak ve Boğdan'dan çekilecek, bu bölgelerden Osmanlı, 2 yıl vergi almayacak ve Besarabya bölgesini de Ruslara verecektir. Sırlar içişlerinde serbest bırakılacaktır, gibi maddeler uyarınca iki devlet antlaşma sağlamıştır. Nitekim Avrupa güçleri tarafından Osmanlı'nın yalnız bırakılmış olması, Sırların içişlerine karışılmamasının kabul edilmesi ve bazı toprakların Ruslara bırakılması gibi durumlardan dolayı Osmanlı'nın zayıfladığı ve müttefik sorunu yaşadığı da bu antlaşma ile ortaya çıktığı gözlemlenmiştir (Uzun, 2020, s. 194).

Bu olaylardan 16 yıl sonra Osmanlı-Rusya arasında tekrar bir savaş başladı. Tarihi kayıtlara 1828-1829 Savaşı olarak geçen bu savaşın koşulları da Osmanlı açısından ağır bir faturayla ödenmiştir. Genel kaniya göre 1362 yılında kurulduğu öngörülen Yeniçeri Ocağı, artık ne padişahı ne de diğer kurumları dinlemez olmuştu. Dahası saltanat yönetimine müdahale etmekle de kendi gücünü göstermeye çalışıyordu. Bunun üzerine tahta geçen II. Mahmut, kontrol edilemez hale gelen Yeniçeri Ocağı'nın yerine; daha modern ve teknolojik açıdan daha ileri olan düzenli bir ordunun kurulmasını öngörüordu. Kendinden önce de başlayan modern ordu çalışmalarının nihayete erdirilmesi için gayret gösteren II. Mahmut, Mayıs 1825 tarihinde yeni bir ordunun kurulacağını fermanla ilan etti. Fakat bu durum Yeniçeriler tarafından isyanla karşılanırsa da Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye Ocağı olarak adlandırılan düzenli ordu Haziran 1826 tarihinde kuruldu, kısa süre sonra da yaşanan ayaklanmalar, isyanlar ve çatışmalar sonunda Yeniçeri Ocağı tamamen ortadan kaldırıldı (Çetin ve Doğan, 2018, ss. 1176-1177).

Osmanlı'daki bu iç olaylar diğer güçlerce de yakından takip edilmiş ve çok geçmeden 1827 yılında Rusya, İngiltere ve Fransa üçlüsünün donanmaları, Navarin Limanı'nın önüne gelerek Osmanlı ve Mısır donanmalarına saldırmışlardır. Bu üç ülkeyi müttefik yapmaya iten en önemli faktör ise 1821 Mora ayaklanmasından sonra meydana gelen siyasi ortamla ilgilidir. Bu siyasi ortam da Rumların bağımsızlıklarını ilan etmesiyle alakalıdır. Rumlara ise İngiltere, Fransa ve Rusya destek vermeye çalışmışlardır. Dolayısıyla bu üç ülke Osmanlı'ya bir nota vererek Yunanistan'ın iç işlerinde bağımsız olmasını istemişlerdir. Bunu reddeden Osmanlı'nın tutumuna karşı da üç ülke birleşerek Navarin Olayını gerçekleştirmişlerdir (Örenç, 2012, ss. 50-62).

Bunun üzerine Osmanlı, olayı protesto ederek savaş tazminatının verilmesi gerektiğini duyurmuştur; fakat uluslararası arenada yalnızlaştırılan ve kendi iç işlerinde de karışıklıklarla boğuşan Osmanlı'ya karşı bu güçler daha da ileriye giderek donanmayı yakmışlardır. Bu durum karşısında Osmanlı barış istemek zorunda kalmıştır. 1829 yılında Osmanlı-Rusya arasında Edirne Barış Antlaşması imzalanarak savaşa son verilmiştir. Antlaşma uyarınca Osmanlı; savaş tazminatı vermeyi kabul ediyor; Rusya hem Tuna'da hem de Karadeniz'in doğu sahilini ele geçirmekle birlikte Osmanlı'da yaşayan Ortodoks halklarının himayesini de üstlenmiş oluyordu. Bu savaşta da görünen o ki Osmanlı, gitgide dağılma eşiğine daha da yaklaşmaktadır. Dolayısıyla 1853-1856 yıllarında Osmanlı-Rusya arasında gerçekleşen Kırım Savaşı beklenmedik bir anda Osmanlı'nın zaferiyle neticelense de çok geçmeden Osmanlı'ya karşı dış güçler arasındaki denge politikasında yaşanan değişiklik Osmanlı'yı zayıf düşürmekten kurtaramadı (Turan, 1994, ss. 442-443).

Kırım Savaşı'nın Osmanlı tarafından kazanılmasının en önemli gelişmesi Fransa ve İngiltere'nin Osmanlı'ya destek vermesindedir. Bu iki devlet; giderek büyük bir güç haline dönüşen Rusya'nın Avrupa'dan çekilmesini ve Akdeniz'e inmemesini

sağlamak adına Osmanlı'ya destek vermişlerdir. Kırım Savaşı'nın başlamasını öngören bahane ise Rusya tarafından ortaya atılmıştır. Daha açık bir ifadeyle Osmanlı'yı 'Hasta Adam' olarak gören Rusya, Osmanlı'nın tamamen ortadan kaldırılmasını ve sıcak denizlere inmesinin gerçekleşmesi gerektiğinin kanısına vararak, Osmanlı'dan Ortodoksların koruyuculuğunun kendilerine verilmesini istemiştir. Bu talep Osmanlı tarafından reddedilmiştir. Talepleri reddedilen Rusya ise bu bahane üzerinden zaman kaybetmeden Eflak ve Boğdan'ı işgale başlamıştır. Bu işgalin durması ve Rusya'nın geri çekilmesi adına Osmanlı, İngiltere ve Fransa, Rusya'ya nota verse de Rusya bu talebe olumlu bir karşılık vermemiştir. Dahası 30 Kasım 1853 tarihinde Osmanlı donanması Rusya tarafından Sinop'ta batırıldıktan sonra hem boğazlar tehlikeye girmiş hem de Rusya Balkanlara doğru harekete geçmiştir (Uluerler, 2018, ss. 331).

Bu tehlike karşısında İngiltere ve Fransa, Rusya'ya savaş ilan ederek resmen Osmanlı'nın yanında savaşa katılmıştır. Üç yıl süren savaşın sonunda 1856'da Paris Barış Antlaşması imzalanarak savaşa son verildi. Rusya'nın talebi üzerine imzalanan bu antlaşma uyarınca Osmanlı'nın; bir Avrupa devleti sayılacağı kararlaştırıldı. Ayrıca Avrupa hukukundan yararlanacağı da kabul edildi. Rusya'nın Akdeniz'e inmesi engellendi. Daha önce Türk Göl'ü olmaktan çıkan Karadeniz, tarafsız bir deniz olarak kabul edildi. Gayrimüslimlere yönelik Islahat Fermanı'nın ilan edilmesi de kararlaştırıldı. Islahat Fermanı ile Osmanlı, hem Avrupa devletlerinin hem de Rusya'nın Osmanlı'daki yabancılar üzerinde hak talep etmemesini ve iç işlerine karışmamasını hedefledi; ancak beklediği gibi olmadı. Bu antlaşmadan sonra Rusya daha da geniş bir çember çizdi. Osmanlı'ya karşı izlediği Panslavizm politikasını Balkanlardaki Slav halkları üzerinde daha da çok yoğunlaştırarak 1877-1878 Osmanlı ile girdiği savaşa kadar geniş bir faaliyet sürdürdü (Keleş, 2008, ss. 184-188).

4. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın (93 Harbi'nin) Sebep ve Sonuçları Üzerine Olgusal Bir Analiz

Paris Barış Antlaşması'ndan sonra Rusya, Osmanlı'ya yönelik politik uygulamasında bilindiği gibi daha çok Panslavizm politikasını ön plana çıkartmıştır. Osmanlı'nın hem dağılma sürecinde olması hem de Avrupa'da yaşanan çatışmaların savaşa dönüşmesi, Rusya'nın bu durumdan fırsat kollamaya başlamasını sağladı. Özellikle de Temmuz 1870'te başlayan ve Mayıs 1871 yılına kadar devam eden Fransa ile Prusya (Almanya) arasındaki savaşta Fransa'nın yenilmiş olması Avrupa'daki dengelerin de değişmesine neden oldu. Bu dengelerin yanı sıra Rusya, 1853 Kırım Savaşı'nın intikamını almak için hazırlıklara koyuldu. Avrupa'nın karmaşık siyasi ortamından faydalanan Rusya, desteklediği Balkan halklarını da yavaştan yavaşta Osmanlı'ya karşı isyana teşvik etti. Çok geçmeden Bulgar ve Hersek isyanlarına müdahale eden Rusya, bu yönüyle Osmanlı'yı Avrupa'da yalnızlaştırmak için yoğun bir faaliyet başlattı. Bilhassa Mayıs 1876'da meydana gelen Bulgar isyanını suiistimal ederek on binlerce Bulgar'ın Türkler

tarafından katledildiği yönünde yanlış haberler yapan Rusya, bu haberle Avrupa'daki siyasi ortamı da etkilemeyi başarabildi (Burma, 2012, ss. 76-79).

1860-1880 yılları arası dönemde Avrupa'daki siyasi ortamda Fransa ve Almanya genişleme politikasını izlerken, İngiltere ise sömürgecilik faaliyetlerini artırma gayreti içerisindeydi. Nitekim İtalya topraklarındaki şehir devletleri arasında yaşanan çatışmalar da önemli bir gündem oluşturmuştu. Bu çatışmalar sonucu İtalya'nın birleşmesi söz konusu oldu; ancak şiddetli çatışma ve savaşlarla bu birleşim sağlanabildi. Bir yandan İtalya topraklarındaki savaşlar, diğer yandan Fransa ve Almanya arasındaki çatışmalarla birlikte genişleme politikası, öbür taraftan da Belçika'nın ve İngiltere'nin sömürgecilik faaliyetlerine verdiği yoğun çaba Avrupa'nın Osmanlı ile olan ikili ilişkilerini unutturmuş vaziyetteydi (Alganer ve Çetin, 2014, ss. 102-103).

Bu olaylar gerçekleşirken Osmanlı yönetiminde de anlaşmazlıklar yaşanıyordu. Daha açık bir ifadeyle İstanbul'da eğitim gören medrese öğrencilerinin hem ayaklanması hem de dönemin Sadrazamı Mahmut Nedim Paşa'yı istememeleri büyük bir yankı uyandırmıştı. Dolayısıyla Nedim Paşa hakkındaki rüşvet iddiaları da yaygınlık kazandığı gibi tepkilere de neden oldu. Yine İstanbul'daki Ruslarla iş birliği içerisine girdiği iddiaları da gündem olduğu gibi Nedim Paşa'nın halk arasında Nedimov olarak anılması da tepkilerden biridir. Bu olaylar üzerine Padişah, Sadrazam Nedim Paşa'yı azletti, yerine ise Mehmet Rüştü Paşa'yı atadı. Onun kabinesinde de Seraskerliğe (Milli Savunma Bakanlığı/Genelkurmay Başkanlığı) Hüseyin Avni Paşa, Adliye Nazırlığına (Adalet Bakanlığı) da Mithat Paşa'yı atadı. Avni ve Mithat paşaların Sultan Abdülaziz'e güvenleri olmaması sebebiyle onu tahttan indirdiler. Onun yerine de Sultan V. Murad'ı tahta çıkarttılar. 1876 yılında Osmanlı yönetiminde yaşanan bu olaylar Balkanlardaki halkların cesaretlenmesini ve Rusların bu halkları kışkırtmasını da sağladı (Akyıldız, 2003, ss. 374-376).

Bu karmaşık siyasi ortamda Rusya, Osmanlı'yı yalnızlaştırmada başarılı bir politika izleyebilmiştir; çünkü Rusya'nın tahrikleri neticesinde İngiltere de Bulgar isyanında Osmanlı'ya yönelik olumsuz bir politika benimsedi. Osmanlı'nın yalnızlaşıyor olmasını gören Rusya, yeni bir hamle ile Balkanlarda Sırbistan ve Karadağ halklarını Osmanlı'ya karşı kışkırtarak savaşmalarına sebebiyet verdi. Vergi vermek istemeyen halkın Hersek'te başlattığı ayaklanma ve isyan kısa sürede genişleyerek Bosna, Karadağ, Bulgaristan ve Sırbistan'a kadar ulaştı. İlk kıvılcımlar Sırbistan ve Karadağ'da yaşayan Slav kökenli halkların Osmanlı'ya savaş açmasıyla başladı. Slavlar Osmanlı'ya karşı yenilince Rusya Balkanlara gönüllüler göndermeye başladı. Rusya'nın yayılmacılığına karşı harekete geçen İngiltere, Balkan bunalımını görüşmek üzere İstanbul'da bir konferansın düzenlenmesini istedi. Fakat bu süreç V. Murad'ın akli dengesinin bozulmasına denk gelmiş olmasından ve yönetimde değişikliğin yaşanmış olmasından dolayı süreci olumsuz etkiledi (Karasu, 2019, ss. 204-215).

V. Murad'ın yerine II. Abdülhamit tahta geçti. II. Abdülhamit İstanbul Konferansı'nın düzenleneceği tarihte 23 Aralık 1876'da Birinci Meşrutiyet'i ilan etti. Meşrutiyet parlamenter rejim olduğundan ve bütün Osmanlı yurttaşları Meclis'e temsilcilerini göndereceklerinden Balkanlarda ıslahata gerek kalmamış oluyordu; fakat bu fikir düzenlenen İstanbul Konferansı ile uyuşmadı (Bolat, 2014, s. 18).

Rusya, İngiltere, Fransa, Avusturya, Almanya ve İtalya olayların diplomatik yöntemlerle çözülmesi adına Meşrutiyet'in ilan edildiği 23 Aralık 1876 tarihinde Osmanlı'nın da yer aldığı İstanbul'da bir konferans düzenlediler. Bu konferans için her ne kadar diplomatik yöntemlerle çözüm denilse de galip olan Osmanlı olmasına rağmen mağlup olan Osmanlı'yı gibi kararlar alındı. Konferans'ta alınan kararlar uyarınca Osmanlı; Sırbistan ve Karadağ ile anlaşma sağlayacak ve bu devletlere toprak verecektir. Bulgaristan, Hristiyan valiler tarafından beşer yıllık sürelerle tayin edilip yönetilecektir. Bulgarlar için genel af ilan edilip, Bulgarca resmi dil olarak kabul edilecektir. Müslüman halkların elindeki tüm silahlar toplatılacaktır. Türk ordusu sadece büyük merkezlerde konuşlandırılacaktır, gibi maddeler konferansın kararları arasındaydı (Hacıoğlu, 2020, ss. 189-190).

Bu kararlara bakıldığında Osmanlı'nın istiklaline ve toprak bütünlüğüne aykırı olduğu apaçık ortadaydı. Bu nedenle Osmanlı tarafından bu kararlar reddedilmiştir. Bu kararlarla Osmanlı'nın Avrupa devletleri tarafından da desteklenmediği, yalnızlaştırıldığı kanaatine varan Rusya, Osmanlı'ya karşı başlatacağı savaşın hazırlıklarını da hızlandırmaya başladı. Osmanlı'nın bu kararları reddetmesi neticesinde Avrupa devletleri durumu tekrar gözden geçirmek adına 31 Mart 1877 tarihinde Londra'da toplanarak Londra Protokolü'nü imzaladılar; fakat bu protokolde de alınan kararlar İstanbul Konferansı'ndan farklı değildi. Bir savaşa girmek pahasına da olsa Osmanlı, bu kararları da reddetti. Rusya ise bu durumu tam bir fırsata çevirerek Avrupa'nın hukukunu müdafaa edeceği iddiasıyla harekete geçip 24 Nisan 1877 tarihinde Osmanlı'ya savaş ilan etti (Kulat, 1962, ss. 591-592).

Rusya'nın bu savaşı başlatmaktaki en önemli amacı Osmanlı'yı tamamen Avrupa'dan ve Balkanlardan çıkartmak, sıcak denizlere inmek ve Osmanlı'nın elinde olan bu bölgedeki toprakları kendi topraklarına katmak istemesi olmuştur. Bir diğer amacı ise 1853-56 yıllarında Kırım Harbi olarak bilinen bu savaşta Rusya'nın büyük bir yenilgi almış olmasından kaynaklanmaktadır; çünkü Rusya bu savaşta resmi kaynaklara göre 450.015 asker kaybederek mağlup olmuştur. Bu sebeplerle Rusya, Avrupa devletleri ile Osmanlı arasındaki siyasi kriz ortamını fırsata çevirerek Osmanlı'ya savaş açmış oldu (Nalçacı, 2012, ss. 149-151).

Savaş açılır açılmaz Osmanlı İngiltere'ye başvurup Rusya'nın 1856 Paris Antlaşması'nı bozduğunu bildirerek İngiltere'den yardım istedi; fakat İngiltere, hem Osmanlı'nın yönetimindeki anlaşmazlıklara hem de Rusya'nın kendisine verdiği güvenceye dayanarak savaşa karışmamıştır (Aydın, 2002, ss. 81-85). Bunun üzerine Ruslar Osmanlı'ya iki cepheden saldırmaya başladı. Kafkaslar ve Tuna

cephelerinden saldırıya geçen Ruslar, çok geçmeden istedikleri hedefe ulaştılar. Kafkas cephesinde Gazi Ahmet Muhtar Paşa'yı yenilgiye uğratan Rus kuvvetleri 1877 yılının Kasım ayında Kars'ı ele geçirip Erzurum'a doğru ilerlediler. Balkanlar bölgesine Tuna cephesinden saldırıya geçen Rus kuvvetleri, Gazi Osman Paşa tarafından savunulan Plevne'yi kuşattılar. Yaklaşık beş ay sonra kuşatma Rusların üstünlüğüyle sonuçlandı. Plevne'den sonra Edirne'yi de alan Ruslar, Çatalca'ya kadar ilerlediler. Bu durum üzerine II. Abdülhamit Parlamentoyu kapatarak Meşrutiyet yönetimine son verdi. Ardından daha fazla kayıp olmaması için Ruslarla 3 Mart 1878 tarihinde Yeşilköy'de Ayastefanos Barış Antlaşması imzaladı. Ayastefanos'a göre; Karadağ, Romanya ve Sırbistan bağımsız devletler oluyordu. Bulgaristan özerk bir prenslik olmakla birlikte sınırları çok genişletilerek, Makedonya'ya da içine alan, Arnavutluk'a ve güneyde Ege Denizi'ne kadar uzanan büyük bir Bulgaristan kuruluyordu. Dahası hem Rusya hem de Avusturya'nın denetiminde Bosna ve Hersek'te ıslahat yapılacaktı. Bunların yanı sıra Osmanlı Ermeniler için de ıslahat yapacaktı. Bu ıslahatla birlikte Rusya, Ermeni sorununa da el atmış olacaktı. Bunlara ek olarak Batum, Ardahan, Kars, Eleşkirt Vadisi ve Beyazıt Kalesi de Ruslara verilecekti (Gencer, 1991, s. 225).

Bu gelişmeler göz önüne alındığında Rusya, Kafkaslardan Balkanlara ve Avrupa'nın bir kısmına kadar olan bölgede büyük bir güç olarak ortaya çıkıyordu. Bu durumdan rahatsız olan Avusturya ve İngiltere birlikte hareket ederek Ayastefanos Barış Antlaşması'na karşı çıktılar; çünkü bu antlaşma ile Rusya Akdeniz'de güçlü bir konuma geliyor ve İngiltere'nin bu bölgedeki durumunu tehlikeye sokuyordu. Bunun üzerine İngiltere, Osmanlı ile 28 Mart 1878'de görüşmelere başladı. Görüşmeler sonunda 4 Haziran 1878 tarihinde İstanbul Antlaşması imzalandı. Antlaşmaya göre; Batum, Kars ve Ardahan'ın silah ile muhafaza edilmesini ve savunulmasını isteyen Osmanlı, bunun karşılığında Kıbrıs'ın yönetimini İngiltere'ye bırakmaya razı oldu. Rusya'ya sadece Avusturya ve İngiltere karşı çıkmadı; diğer Avrupa devletlerinden Fransa, İtalya ve Almanya da karşı çıktılar. Bu karşı çıkışlar kısa sürede Rusya üzerinde baskı oluşturmaya başladı. Baskılar sonucu 1878 yılının 13 Haziran'ında Berlin Kongresi'nin toplanmasına karar verildi (Hazar, 2018, ss. 30-32).

Bir ay sonra 13 Temmuz 1878 tarihinde ise kongrede alınan bir kararla Berlin Antlaşması imzalandı. Bu antlaşmaya Osmanlı, Rusya, İngiltere, Avusturya-Macaristan, Fransa, Almanya ve İtalya katıldı. Antlaşmaya göre Osmanlı; kendisine bağlı olan Romanya, Karadağ, Sırbistan ve Bulgaristan'ı ayrı ayrı birer prenslik olarak tanıdı. Sınırları Ayastefanos Antlaşması ile çizilen Bulgaristan'ın üç bölgeye ayrılmasına karar verildi. Karara göre birinci bölge Osmanlı'ya bırakılacak; sadece iç işlerinde serbest olacaktır. İdari açıdan bağımsız olan ikinci bölge, sadece siyasi ve askeri konularda Osmanlı'ya tabi kalacaktır. Üçüncü bölgede ise ıslahat yapılmak koşuluyla Osmanlı'ya bağlı Makedonya bölgesi olarak ayrılacaktır (Ahmetaj, 2011, ss. 71-72).

Altmış dört maddeden oluşan bu antlaşmanın diğer bazı maddelerine bakıldığında; Osmanlı'nın Yunanistan'a bir miktar toprak vermesi, Avusturya tarafından Bosna ve Hersek topraklarının işgal edilmesi, Karadağ'ın bağımsızlığının kabul edilmesi öngörüldü. Dahası Sırbistan'ın bağımsızlığının tanınması ve Romanya'nın bağımsızlığının kabul edilmesi de işbu antlaşmanın maddeleri arasındaydı. Savaş tazminatının bir kısmını karşılamak üzere Rusya'ya; Batum, Kars ve Ardahan bırakılacak, Ermenilerin bulunduğu bölgelerde ıslahat yapılacak, savaş tazminatı olarak da Osmanlı ve Rusya, kendi aralarında imzalayacakları bir anlaşmayla karar verecektir, gibi ilkeler yer aldı. 8 Şubat 1879 tarihinde Osmanlı ile Rusya arasında yapılan İstanbul Antlaşması'na göre Osmanlı, yedi yıl içinde Rusya'ya eşit yirmi bir taksitte olmak üzere 802.500.000 frank verecektir. Ancak daha sonra bu tazminat gözden geçirilmiş ve 14 Mayıs 1882 tarihinde yapılan yeni bir antlaşmaya göre Osmanlı, yıllık 350.000 liralık taksitlerle Osmanlı lirası olarak Rusya'ya ödeme yapacak ve aşar vergisini de bu açıdan teminat olarak gösterecektir (Gencer, 1992, ss. 516-517).

93 Harbi, Ayastefanos Antlaşması ile son bulacakken, bazı Avrupa devletlerinin müdahalesi sonucu Berlin Kongresi'nin toplanmasına yol açtı. Bunun temel sebebi Akdeniz ve Osmanlı topraklarında güçlü bir Rusya'nın istenmemesinden ve Avrupa'ya yönelik bir tehdit oluşturmamasından kaynaklıdır. Daha açık bir ifadeyle Avrupa devletleri kendi çıkarlarını zedeleyecek ve tehlikeye atacak bir politik adımı engellemek istemişlerdir. Dolayısıyla Rusya'ya karşı yenilen Osmanlı'nın zayıfladığını ve dağılarak parçalanma sürecine girdiğini gören sömürgeci Avrupa devletleri, esas itibarıyla Rusya ile birlikte Osmanlı topraklarını paylaşmak istemişlerdir. Sömürgeci Avrupa güçleri açısından Osmanlı, hem Balkan ve Avrupa topraklarında hem de Afrika'nın birçok bölgesinde kendilerine büyük bir tehdit olarak görülmekteydi. Bu nedenle Osmanlı'nın Rusya'ya karşı yenilgiye uğramış olması, sömürgeci güçler için bu tehdidin de ortadan kalkacağına sinyalleri olmuştur. Hiç zaman kaybetmeyen sömürgeci güçler önce Berlin Kongresi ve ardından Berlin Antlaşması ile Osmanlı'nın tamamen zayıflamasını sağlamışlardır. Zayıflatmanın yanı sıra Rusya'ya tazminat vermesi için de bağımlı hale getirerek güçlü bir Osmanlı'yı ekonomik açıdan da zayıflatmışlardır. Akabinde Afrika'daki durumu da analiz eden sömürgeci Avrupa güçleri, yine zaman kaybetmeden 1884 yılının Kasım ayında Almanya'nın başkenti Berlin'de toplanarak yaklaşık dört ay sürecek olan Berlin Afrika Konferansı'nı düzenlediler. Bu konferansta alınan kararlar neticesinde Afrika'nın sistematik olarak sömürgeleştirilmesine ve paylaşılmasına yönelik yeni politik adımlar atılmaya başlanmıştır (Akalın ve Parlaz, 2015, ss. 161-171).

5. 1884-1885 Berlin Afrika Konferansı Üzerine Genel Bir Analiz

Afrika kıtasının sömürgeleştirilme süreci bu konferansla başlamamıştır. Kıtaya yönelik sömürgecilik politikası milattan öncesine kadar götürülebilmektedir. Ancak bu dönemde kıtanın Akdeniz ve kıyıları boyunca bir sömürgeleşme sürecine maruz

kaldığı ve sonrasında da yavaştan yavaşta sömürölmeye başlandığı bilinmektedir. Nitekim aktörler değiştikçe kıtaya yönelik sömürgecilik politikalarında da değişkenlik gösterildiği gözlemlenmiştir. Cođrafi keşifler çağıyla birlikte sömürgeciliğin Afrika kıtasına yerleşmeye başladığını belirtmek mümkündür. Nitekim bu tarih 15. yüzyıla denk gelmektedir. Bu yüzyıldan itibaren özellikle sömürgeci Avrupa devletlerinin Afrika'daki zenginlikleri keşfederek kıtaya yönelik politik faaliyetlerini artırmaya başladığı da gözlemler arasındadır. 19. yüzyıla kadar yoğun bir faaliyet olmasa da 19. yüzyılın sonlarında düzenlenen Berlin Afrika Konferansı ile sömürgecilik olgusu; tarihinin en yoğun politik uygulamasıyla özellikle de Afrika kıtasında hayata geçmeye başlamıştır. Bu konferanstaki önemli gelişmelerden biri de şüphesiz yeni kurulmuş (İtalya, Belçika, Almanya) devletlerin konferansta yer almış olmasıdır; çünkü yeni devletlerin yer almış olması sömürgecilik faaliyetlerinin hem daha da genişlemesi hem de sömürgeciler arasında rekabetin daha da derinleşmesi anlamına gelmektedir (Daban, 2017, ss. 71-78).

15. yüzyıldan bu yana Afrika'da ve dünyanın çeşitli bölgelerinde sömürgecilik faaliyetleriyle ön planda olan Portekiz, İspanya, Hollanda, Fransa ve İngiltere gibi güçler, oldukça büyük topraklara sahip olmuşlardı. Bu güçler gibi İtalya, Belçika ve Almanya da yeni topraklar elde etmek istiyordu. Özellikle de Almanya Şansölyesi Otto von Bismarck yeni topraklar elde etmeyi bir an önce arzuluyordu. Bu devletler Afrika'daki ham madde kaynaklarına el koymayı, kendi kültürel değerlerini de bu kıtanın halklarına benimsetip asimile etmeyi amaçlarken, Osmanlı daha çok din üzerinden hareket edip, hem barışçıl bir ortam oluşturmayı hem de Osmanlı halkları ile Afrika halkları arasında kültürel etkileşimi sağlamayı amaçlamıştır (Minawi, 2018, ss. 21-25).

Osmanlı'nın kendine şiar edindiği İslam'ı yayma politikası Afrika kıtasında da etkisini gösterdi. Afrika'nın kuzeyinden içlerine doğru yayılan bu dini uygulama sayesinde Afrika toprakları uzun yıllar boyunca sömürgeci güçlerden korundu. Ancak bu korunma Osmanlı'nın egemen olduğu bölgelerde etkili oldu. Bu nedenle Osmanlı'nın etkili olamadığı bölgeler sömürgeci Avrupa güçlerinin sömürüsüne maruz kaldı. Bu bölgeler ise genel itibariyle Afrika'nın kuzeybatısı ile Batı ve Güney Afrika kıyıları olarak açıklanabilir. Bilindiği gibi Osmanlı'nın 1877-78 yıllarında Rusya'ya karşı yenilmiş olması sömürgeci Avrupa güçlerini harekete geçirdi (Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), 20/S/1321).

Zayıflayan ve ardından dağılan bir Osmanlı'nın Afrika'dan geri çekileceği şüphesizdi. Bunun üzerine Afrika'nın paylaşılması ve bölüşülmesi için sömürgeci güçler ilk kez uluslararası nitelik kazanacak bir konferansın toplanmasını sağladılar. Bundan yaklaşık 139 yıl önce 15 Kasım 1884'te bir Cumartesi günü Bismarck tarafından merkez Berlin'in Wilhelmstrasse'teki resmi konutta uluslararası bir konferans düzenlendi. Tarihi kayıtlara Berlin Batı Afrika Konferansı olarak geçen bu konferansa, başlangıçta Osmanlı davet edilmese de sonrasında Osmanlı'yı temsilen Berlin Büyükelçisi Mehmed Said Paşa ile Sefaret

Müsteşarı Orhan Efendi katıldı. Osmanlı ile birlikte toplamda on dört devlet Berlin Konferansı'na katılmıştır. Bunlar; Portekiz, İspanya, Hollanda, İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Amerika Birleşik Devletleri, Avusturya, Danimarka, İsveç-Norveç, Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu'dur (Şahin, 2018, ss. 249-250).

Konferansın toplanmasındaki asıl amaç Osmanlı'nın yenilmiş olmasından kaynaklanmamaktadır. Daha açık bir ifadeyle Osmanlı, 93 Harbi'nde yenildiği için konferans toplanmış değildir; ancak Osmanlı'nın yenilmiş olması konferans açısından önemli bir fırsat oluşturduğu iddia edilebilir. Söz konusu Osmanlı gibi büyük bir gücün zayıflamış olması, Afrika'dan geri çekilmesine yol açtığı gibi önemli bir boşluğu da beraberinde getirdiği gözlemlenmiştir. Bu yönüyle konferansın asıl amacı, *sözlü işgal* ilkesinin *fiili işgal* ilkesine dönüştürmeyi sağlamak olmuştur. Daha net bir ifadeyle gelişigüzel değil, sistematik bir şekilde kıtanın sömürülmesi hedeflenmiştir. Nitekim 1870'li yıllara kadar kıtadaki sömürgecilik politikası kâşiflerin gezip görmelerine dayanan *sözlü* çıkarımları üzerineydi. Bu açıdan kâşifler, keşfettikleri bölgeleri kendilerine finansör olan devlet adamlarına veya hükümet yetkililerine bildiriyor ve onların adına o bölgeleri tahsis ediyordu. Bu duruma verilebilecek en iyi örnek Belçika Kralı II. Leopold'tur (Craven, 2015, ss. 31-38).

Konferans, özelde Kongo ve Nijer nehirleri üzerinde yapılması planlanan ticaret serbestliğine dair toplanmış olsa da genel olarak Afrika'nın paylaşılmasına yönelik toplanmıştır. Başlangıçta Batı Afrika'daki ticaretin geliştirilmesi ve bununla ilgili hazırlanacak kanunların sömürgeci güçler için eşit oranda faydalanmasını da sağlamayı öngörmüştür. Ruslara karşı yenilmiş, kendi içinde dağılmaya ve parçalanmaya doğru giden bir Osmanlı'yı görmezden gelen sömürgeciler, Berlin'de hem Batı Afrika sorunuyla ilgili bir konferansın düzenleneceğini hem de Osmanlı'nın zayıf düştüğünü Osmanlı'ya bildirmek amacıyla bir rapor hazırladılar. Bu doğrultuda İstanbul'a ilk olarak Madrid Sefareti 11 Ekim 1884 tarihinde bu raporu bildirdi (Gücüm, 2019, s. 71).

Ardından konferansta ele alınacak en önemli üç husus da 5 Kasım 1884 tarihinde Osmanlı'ya bir telgrafla bildirildi. İlki, Kongo ve Nijer nehirlerinde ticaret serbestliğinin oluşturulacağı; ikincisi, birçok devletin sınırlarından geçen nehirler üzerindeki gemi trafiğine serbestlik sağlanması; üçüncüsü, Afrika kıyılarında gerçekleştirilecek toprak himayelerinin yeniden gözden geçirilmesi üzerineydi. Telgrafla bildirilen bu üç husustan sonuncusu, aslında konferansın temel amacını ortaya koymaktaydı. Şöyle ki; Afrika'da Osmanlı'nın etkili olmadığı bölgeler başta olmak üzere, etkili olduğu yerlerden de çekileceğinden dolayı o bölgelerin fiili olarak işgal edileceğinin mesajıydı. Bu politik uygulama ile fiili işgalin resmileşeceğinin ve sömürgecilerce sistematik bir uygulamaya dönüşeceğinin de sinyalleri olmuştur. Dahası toplanacak olan konferansa Osmanlı davet bile edilmedi; ancak bu hususta Osmanlı ısrarcı bir tavır sergilemeye koyulmuş ve İngiltere'den destek almaya çalışmıştır. İngiltere 1878 yılından beri Osmanlı'nın

toprak bütünlüğünü korumaktan vazgeçmiş, hatta Osmanlı'ya ait Kıbrıs ve Mısır gibi stratejik öneme sahip yerleri işgal ederek ele geçirmişti. Fakat Osmanlı'nın 1884-85 Berlin Afrika Konferansı'na katılmasını desteklemiştir; çünkü Almanya ve Fransa'nın yakınlaşmış olması, İngiltere açısından bir tehdit olarak algılanmış ve yalnız kalmamak adına zayıf olsa da Osmanlı'yı desteklemeyi tercih etmiştir. Dahası Afrika'da toprakları olmayan Avusturya ve Rusya gibi devletlerin konferansa davet edilmiş olması, Afrika'da toprakları bulunmasına rağmen Osmanlı'nın davet edilmemiş olması da İngiltere'yi endişelendirmiştir. Osmanlı, sadece İngiltere ile değil, Almanya ile de iletişime geçerek konferansa katılmak istediğini her fırsatta belirtmiştir. Bunun hem Almanya'nın olumlu yanıtı hem de İngiltere'nin desteği ve Osmanlı'nın da ısrarcı tutumu neticesinde Osmanlı, konferansa katılabilmektedir (Maden, 2013, ss. 267-270).

15 Kasım 1884'te başlayan konferansın açılış konuşmasını Almanya Şansölyesi Bismarck yaptı. Nehirler üzerindeki serbest seyrüsefer kuralından başlamak üzere Bismarck'ın en çok üzerinde durduğu bir diğer konu ise konferans sonrası Afrika'da gerçekleşecek işgalin hangi şartlarla yapılabileceği üzerinedir. Yaklaşık dört ay süren Berlin Afrika Konferansı, toplamda 7 bölümden ve 38 maddeden oluşmuştur. İlk 25 maddesi Kongo Nehri ile ilgili iken, 8 maddesi Nijer Nehri üzerindeki seyrüsefer özgürlüğü ile ilgilidir. Geriye kalan 5 madde ise daha çok toprak kazanımlarını ilgilendirmiştir. Kongo ile ilgili 25 maddenin yer almış olması, esas itibariyle sömürgeci güçler arasında en çok anlaşmazlığın yaşandığı bölgelerden biri olarak kayıtlara geçmiş olmasındandır.²

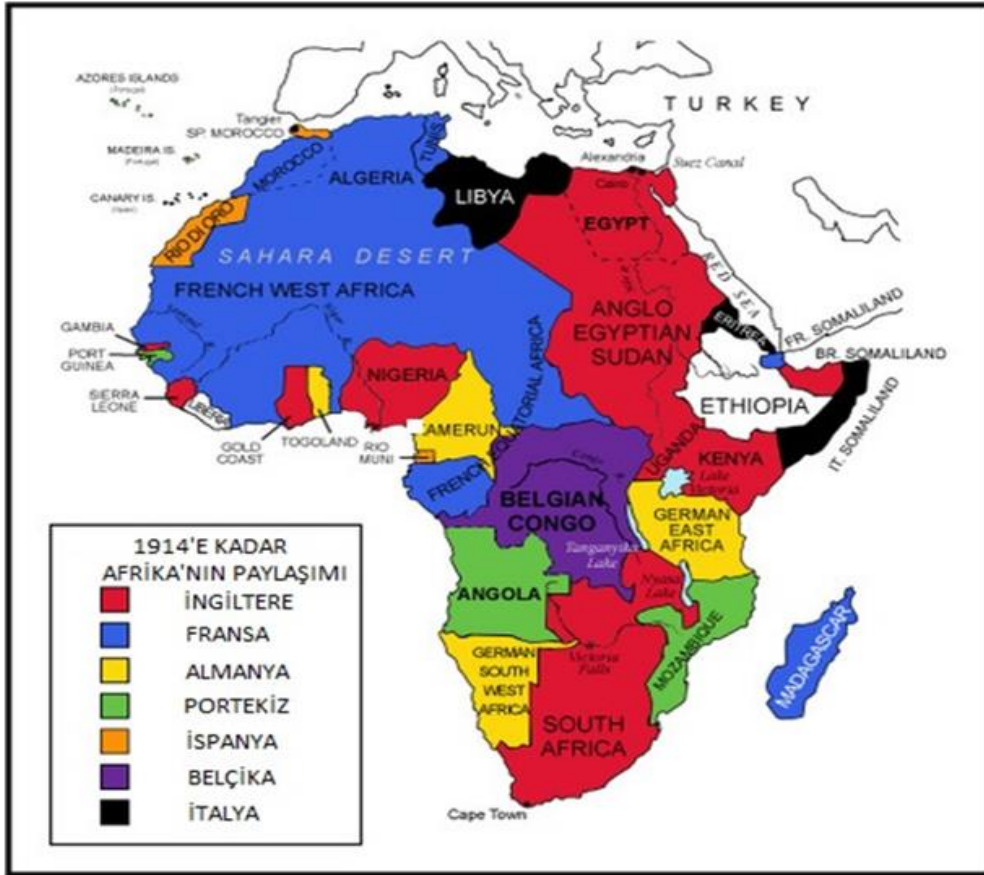
Kongo bölgesi bir devletin değil, bir bireyin mülkü devriyesi olarak ele geçirilmiş olması anlaşmazlıkları artırmıştır. Şöyle ki; Kongo bölgesinde bulunmuş ve bölgeyi gözlemleyerek makalelere konu eden Henry Morton Stanley'in çalışmalarını fark eden Belçika Kralı II. Leopold'un, çok geçmeden Stanley'e her türlü desteği vermiş olması ve hiç zaman kaybetmeden de Eylül 1876 tarihinde Brüksel Coğrafya Konferansı'nı düzenleyerek Kongo'nun şahsi mülke dönüşmesini sağlamasından kaynaklanmıştır. Konferansa yaklaşık kırk coğrafya bilimlerinde eğitim görmüş uzman katıldı. Konferans sonunda bir Uluslararası Afrika Topluluğu'nun kurulmasına ve II. Leopold'a Kongo topraklarında hak iddia etme yolunun açılmasına karar verildi. Böylece II. Leopold, Stanley'i Kongo'nun keşfi için görevlendirerek bölgedeki çalışmalarına başladı. Fakat Portekiz'in de bölgede bulunmuş olması iki devlet arasında anlaşmazlıklara yol açtı. Stanley'in Amerikalı bir gazeteci olması ABD'nin de duruma müdahale etmesinin yolunu açtı. Bu durumlardan hareketle Kongo üzerinde ciddi anlamda anlaşmazlıklar yaşanmış, bu

²General Act of the Berlin Conference on West Africa, 26 February 1885, <https://loveman.sdsu.edu/docs/1885GeneralActBerlinConference.pdf> (Erişim 22 Ağustos 2022).

anlaşmazlıkların çözümü için de Berlin Afrika Konferansı'nın ilk 25 maddesi bu konuya ayrılmıştır (Johnson, 2014, ss. 30-32).

Nitekim hem Kongo hem de Nijer Nehirleri üzerinde uzlaşan sömürgeciler, esas itibarıyla Afrika'nın paylaşılmasını ve bölüşülmesini ön gören 6. bölümde yer alan 34. ve 35. maddeler üzerinde yoğunlaştılar. Bu her iki madde sömürgeciler için Afrika'da yeni toprakların kazanılmasına yöneliktir. 34. maddeye göre; Afrika sahillerinde bir bölgede egemenlik tesis etmiş olan devlet, mevcut sahip olduğu bu bölge dışında veya o ana kadar sahipsiz olan bölgelerden yeni bir toprak ele geçirdiğinde, diğer imzacı devletlere bildirecektir. 35. maddeye göre; işbu antlaşmayı imzalayan devletler, Afrika kıtasında işgal ettikleri yerlerde, koşullar gerektirdiğinde hem serbest ticareti hem de nakliye işlemlerini, konferans metninde öngörülen şartlarda muhafaza etmek amacıyla bir otoritenin oluşturulabileceğini kabul etmekle yükümlüdürler. 7. bölümde yer alan diğer üç maddenin özeti ise şöyledir; işbu antlaşmaya imza atan devletler ileride yararlı olduğunu öngören hükümleri ve geliştirmeleri ortak bir uyumla gerçekleştirebileceklerdir. Ayrıca işbu antlaşmaya sonradan katılmak isteyen yeni devletler olursa Almanya'ya diplomatik yollarla bildirecek ve Almanya da bu bildirmeyi imzacı diğer devletlere ileticektir. Tüm devletler işbu antlaşmayı imzaladıktan sonra antlaşma metninin birer nüshası her bir devlete verilecek ve saklanacaktır. Böylece antlaşma sağlanmış olacak ve Afrika'nın paylaşım esasları kâğıt üzerinde de belirlenmiş olacaktır, ifadelerine yer verilmiştir (Kocamaz, 2015, ss. 60-61).

İşbu antlaşma sonrası Afrika kıtası sömürgeci güçlerce işgal, ilhak ve sömürülmeye başlandı. Sömürgeciler tarafından işgal ve ilhak faaliyetleri Osmanlı'ya da zaman zaman bildirildi. Ekim 1889'da İstanbul'daki Alman sefaretî tarafından Mehmed Said Paşa'ya bugünkü Kenya'da yer alan Witu bölgesinin kuzeyinden başlamak üzere Zanzibar Sultanlığına ait toprakların Almanya'nın himayesine geçtiğine dair antlaşmanın 34. maddesine atıfla Osmanlı yönetimine iletilmiştir. Yine Aralık 1890 yılında İngiltere de aynı bölgede egemenlik tesis ettiğinde İstanbul'daki İngiliz sefaretî aracılığıyla Osmanlı yönetimine antlaşmanın aynı maddesine atıfla bildirilmiştir. Bunların yanı sıra Fransa'nın Kuzey ve Batı Afrika bölgelerindeki sömürü faaliyetleri, İtalya'nın Habeşistan ve Libya'yı işgali, yine İngiltere'nin Orta ve Güney Afrika bölgelerindeki işgal faaliyetleri de Osmanlı tarafından izlenmekle kalmamıştır. Esasen Osmanlı bu süreçte müdahale etmek isteseydi de müdahale edemezdi; çünkü yönetimde başlayan anlaşmazlıklarla birlikte sınırları içinde yaşanan iç karışıklıklar, isyanlar ve azınlık sorunları giderek artmış ve Osmanlı'nın parçalanmasına yol açmıştı. 1914 yılında başlayan I. Dünya Savaşı'na kadar Afrika kıtasının genel durumuna bakıldığında; çok hızlı bir şekilde sömürüldüğünü harita 1 göstermektedir (Gücüm, 2019, s. 77).

Harita 1: 1884'ten 1914'e Giden Süreçte Afrika'nın Genel Durumu

Kaynak: <https://mrjolivettesworldhistoryclass.weebly.com/africa.html> (Erişim Tarihi: 3 Ocak 2023).

Osmanlı'nın yanı sıra I. Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla birlikte sömürgeci Avrupa devletleri arasında da anlaşmazlıklar gün yüzüne çıktı. I. Dünya Savaşı'na katılan devletler İtilaf ve İttifak olarak ikiye ayrıldılar. Almanya'nın yanında İttifak safında savaşa katılan Osmanlı, bu savaşta da kaybetmiş ve birçok imparatorlukla birlikte haritadan silinmiştir. Almanya'nın da yenilmiş olması hem 1884-85 Berlin Afrika Konferansı Antlaşmasını sonlandırmış hem de Afrika'daki Alman sömürge bölgeleri üzerinde yeni bir rekabet yarışı ve savaşın başlamasına sebebiyet vermiştir. Bu tarihten itibaren 1960'lı yıllara kadar Afrika kıtası özellikle İngiltere ve Fransa öncülüğünde doğrudan sömürge bölgelerine dönüştürülmüş ve tarihte görülmeyen çatışma ve savaşlara sahne olagelmiştir. Sömürgeciliğin zirve yaptığı bir yüzyıl olarak kayıtlara geçmiştir. Kısacası 20. yüzyıl çağında Osmanlı'nın Ruslara ve kısmen de Avrupalı güçlere karşı savaş kaybetmiş olması, esas itibarıyla sömürgeci güçlerin adım adım Afrika kıtasını talan etmesine sebebiyet vermiştir. Bu nedenle 93 Harbi'nin tek kaybedeni Osmanlı değil, aynı zamanda Afrika kıtası da olmuştur (Gücüm, 2019, ss. 77-78).

6. Sonuç

Osmanlı'nın aleyhine sonuçlanan 93 Harbi, dünya haritasının siyasi yapısını da olumsuz etkiledi. Osmanlı'nın Kızıldeniz'deki nüfuzunu ve Mısır bölgesindeki askeri faaliyetlerini de büyük oranda olumsuz etkileyen bu savaş, Kuzey ve Doğu Afrika bölgelerindeki dengelerin adım adım değişmesine de sebebiyet verdi. Dolayısıyla 93 Harbi'nden sonraki gelişmeler çözülmenin de kapısını açtı; çünkü bu durumu gözlemleyen sömürgeci Avrupa devletleri zaman kaybetmeden harekete geçtiler. Özellikle 13 Temmuz 1878 Berlin Antlaşması'ndan sonra İngiltere, Akdeniz'de Kıbrıs'ı ele geçirmiş ve Mısır'ı da işgal ederek Osmanlı'nın Afrika'daki gücünün tamamen zayıflamasına yönelik politikalar yürütmeye başlamıştır. Fakat işbu antlaşmadan sonra Osmanlı'nın Avrupa devletlerine olan ihtiyacı arttığından sömürgeci güçlere karşı Osmanlı, bir mücadele içerisine girememiştir. Esas itibariyle sadece ihtiyacı arttığından değil, yönetimdeki iç anlaşmazlıktan kaynaklı sorunlar sebebiyle de mücadele edememiştir.

93 Harbi'nden sonra Osmanlı'nın Rumeli ve Kafkasya'da uğradığı kayıplar da sömürgeci Avrupa devletlerini harekete geçirdi. Nitekim Osmanlı'nın İngiltere'ye karşı Akdeniz'deki gücünü koruyamamış olması da bu açıdan önemli bir faktör olarak görülmektedir. Kıbrıs ve Tunus'un ardından 1882'de Mısır'a yerleşen İngiltere, buradan Doğu Afrika bölgesine de yönelmeye başladı. Bu yönelme diğer sömürgeci Avrupa devletleri tarafından da izlendiği için onlar da Afrika kıtasına yönelik politik adımlar atmaya başladılar. Çok geçmeden sömürgeci devletler birbirlerine karşı bir savaşa girmemek adına anlaşmak üzere 1884-1885 yıllarında Berlin Batı Afrika Konferansı'nı düzenlediler. İşbu konferanstan sonra hem Afrika kıtası fiili işgale uğradı hem de Afrika'nın siyasi, fiziki, filolojik ve teolojik açılardan bir değişimi ve dönüşümü söz konusu oldu. Fiili işgalle birlikte büyük sorunlar da ortaya çıktı. Bu sorunların başında ise halkların bölünmesi oldu. Daha açık bir ifadeyle sömürgeci devletler tarafından işgal edilen yerlere yapay sınırlar çizildi. Bu yapay sınırlar din, dil, ırk ve etnik köken gibi önemli hususlar göz önüne alınmadan, sadece sömürgeci devletlerin çıkarları doğrultusunda gerçekleşti. Bu nedenle ayrı topraklarda yaşaması gereken halklar aynı topraklarda, aynı topraklarda yaşaması gereken halklar da ayrı topraklarda yaşamaya mahkûm edildi (Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), 16/M/1309).

Yapay sınırların çizimine karşı ayaklanan Afrika halkları, zamanla siyasi oluşumlar kurarak sömürgeci devletlere karşı birleşmeyi başarabilmişlerdir. Özellikle I. Dünya Savaşı'ndan sonra hareketlenen ve II. Dünya Savaşı sırasında ilan edilen Atlantik Beyannamesi ile bağımsızlıklarını talep eden Afrika halkları, sömürgeci devletleri zor durumda bırakmayı da başarabilmişlerdir. Savaş sonrası başlayan bağımsızlık hareketleri 1960 yılına kadar şiddetli bir şekilde devam etti. Birleşmiş Milletlere taşınan bu sorun, BM Genel Kurulu'nun gündemine alınarak 1514 sayılı Karar Tasarısı ile vücut buldu. 14 Aralık 1960 tarihinde kabul edilen Karar Tasarısı'na göre; "Sömürge Ülkelerine ve Halklarına Bağımsızlık Verilmesine

İlişkin Bildirge” kabul edilmiş oldu. Böylece Afrika halklarının bağımsızlık için haklı mücadelesi küresel alanda da kabul görmüş oldu.³

Savaş sonrası dönemden itibaren haklı bağımsızlıkları için mücadele eden halklar 1950’lerden sonra bağımsızlıklarını kazanmaya başladılar. Takvimler Mayıs 1963 tarihini gösterdiğinde bağımsızlığını kazanmış veya elde etmiş 32 devlet bulunuyordu. Bu devletler, sömürgeleşmemiş Etiyopya’da birlik ve beraberliklerini daha da güçlendirecek bir birliğin kurulmasında karar kıldılar. Böylece Etiyopya’nın başkenti Addis Ababa’da 25 Mayıs 1963 tarihinde Afrika Birliği Örgütü’nün kurulduğunu ilan ettiler. Örgütün nihai ilkeleri arasında sömürgeciliği önlemek, bağımsızlığını kazanan ve kazanacak olan tüm Afrika ülkelerini tanımak, gelenek ve göreneklere sahip çıkmak, sınırları muhafaza etmek gibi önemli ilkeler yer aldı. Fakat “sınırları korumak” ilkesi ile ilgili ciddi tartışmalar yaşandı. Afrika Birliği Şartı’nın IV. ilkesinde yer alan “bağımsızlığını kazanan ülkelerin sınırlarına saygı gösterilecek ve önceden çizilmiş sınırlar kabul edilecektir” ifadesi, Örgüt içindeki en büyük tartışmalardan biri oldu.⁴ Çünkü bu ilke, uti possidetis sorununu ortaya çıkarttı. “Neye sahipsen ona sahip çık” ya da “hangi topraklara sahipsen o topraklara sahip çık” anlamına da gelen uti possidetis ilkesi ile daha önce sömürgecilerce çizilmiş olan sınırlar kabul edildi. Bu durum ise Afrika halkları arasında sınır çatışmalarını da beraberinde getirdi (Mirzayev, 2017, ss. 33-34). Bu anlayış ise 1960’lardan bu yana Afrika halkları arasında kriz, şiddet, çatışma ve zaman zaman savaşların çıkmasına neden oldu. Kısacası Osmanlı egemenliğindeki Afrika’da sınırlar kati bir şekilde çizilmezken, sömürgeci Avrupa devletleri tarafından başlatılan fiili işgal ile yapay sınırlar çizilmiş ve bu sınırlar zamanla sert bir uygulamaya dönüşerek bağımsızlığını kazanan Afrika liderleri tarafından da uygulanagelmiştir. Bu nedenle 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’nı sadece Osmanlı değil, Afrika halkları da kaybetmiştir. Bu kaybediş başlangıcı 1884-1885 yıllarında toplanan Berlin Batı Afrika Konferansı ile resmileştiği gibi, bugün Afrika’da devam eden birçok sorunun temelinde de Berlin Batı Afrika Konferansı’nda kararlaştırılan ilkeler ve bu ilkeler üzerinden uygulanan sömürgecilik faaliyetleri yatmaktadır.

Kaynakça

Afyoncu, E. (2009). Sokullu Mehmed Paşa. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 37, İstanbul, 354-355.

³ United Nations, “Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples: General Assembly Resolution 1514 (XV) of 14 December 1960”, <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Independence.aspx> (Erişim 30 Eylül 2022).

⁴ OAU, Organization of African Unity. “Border Disputes Among African States”, https://au.int/sites/default/files/decisions/9514-1964_ahg_res_1-24_i_e.pdf, (Erişim 30 Ağustos 2022). ss. 16-17.

- Ahmetaj, M. (2011). *Berlin Kongresi ve Sonuçlarının Osmanlı Devleti ve Arnavutlar Üzerindeki Etkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akalın, D.-Parlaz S. (2015). *XIX. Yüzyılda Doğu Afrika'da Osmanlılar ve İtalyanlar*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Akyıldız, A. (2003). Mahmud Nedim Paşa, *TDV İslam Ansiklopedisi*, 27, Ankara, 374-376.
- Alganer, Y. ve Çetin, M. (2014). Avrupa'da Birlik ve Bütünleşme Hareketi. *İstanbul Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2), İstanbul,102-103.
- Aydın, M. (2002). 1876 Bulgaristan Ayaklanmasının Osmanlı-İngiliz İlişkilerine Etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(12), 81-85.
- Bolat, M. (2014). 1876-1914 Arası Osmanlı Devleti Dış Politikasının Genel Bir Değerlendirmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 1-13.
- Burma, M. (2012). Bulgaristan'ın Osmanlı İmparatorluğu'ndan Ayrılış Sürecinde Bulgar Ayaklanmaları. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 76-79.
- Craven, M. (2015). Between Law and History: The Berlin Conference of 1884-1885 and the Logic of Free Trade. *London Review of International Law*, 3(1), 31-38.
- Çetin, S. ve Doğan, A. (2018). Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye Ordusunun Kurulması ve Amasya'ya Yansımaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3), 1176-1177.
- Çiçek, H. (2021). XVIII.-XIX Yüzyıllar Osmanlı-Rus Münasebetlerine Dair Önemli Bir Kaynak: 83/1 Numaralı ve 1113-1309/1701-1891 Tarihli Rusya Ahidname Defteri. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 127(250), 37-66.
- Daban, C. (2017). *Dekolonizasyon Süreci ve Sonrası Afrika*. İstanbul: Açılım Kitabevi Yayınları.
- Dördüncü, M. (2001). 1774 Küçük Kaynarca Antlaşmasından 1841 Londra Sözleşmesine Kadar Boğazlar Meselesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 74-78.
- Durmaz, F. (2015). 93 Harbi'nde Büyük Güçlerin Politikaları ve Osmanlı Devleti'ne Etkileri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 110-114.

- Düzcü, L. (2016). Tuna Sınırını Yeni Baştan Düzenlemek/Tahdîd-i Hudûd: Osmanlı'nın Rusya ile İmtihani (1812-1818). *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3),185-189.
- Efe, H.-Kızıl, M. (2018). Osmanlı'nın Kuzey ve Doğu Politikası ve Rusya'nın "Sıcak Denizlere İnme Politikası" Kapsamında Şekillenen Doğu Sınırları. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(17), 297-334.
- Gencer, A. İ. (1991). Ayastefanos Antlaşması. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 4, İstanbul, 225.
- Gencer, A. İ. (1992). Berlin Antlaşması. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 5, İstanbul, 516-517.
- Gençoğlu, H. (2016). *Güney Afrika'da Osmanlı İzleri*. İstanbul: Tezkire Yayınları.
- Gücüm, K. (2019). 1884-1885 Berlin Konferansı ve Kongo Örneği: Afrika'nın Sömürgeleştirilmesi Karşısında II. Abdülhamid Yönetimi. *Teori Dergisi*, Nisan, 69-82.
- Hacıoğlu S. (2020). 1876 İstanbul Konferansı'na Sunulan Doğu ve Batı Bulgaristan Vilayetleri Önerisi. *Troyacademy Dergisi*, 5(2), 187-217.
- Hazar, N. (2018). *Sovyet Tehdidinin Gölgesinde Türk Dış Politikası: Kuzey Afrika Örneği*. Ankara: Dış Politika Enstitüsü Yayınları.
- İnalcık, H. (2017). *Osmanlı ve Avrupa: Osmanlı Devleti'nin Avrupa Tarihindeki Yeri*. İstanbul: Kronik Kitap Yayınları.
- İnbaşı, M. (2019). Osmanlı Devleti Kuruluş Dönemi: Beylikten Devlete (1299-1453), S. H. Özkan (Ed.), *Osmanlı Tarihi I (1299-1774): Siyasi Tarih-Kültür ve Medeniyet içinde* (14-47), İstanbul: İdeal Kültür Yayınları.
- Johnson, S. (2014). King Leopold II's Exploitation of the Congo From 1885 to 1908 and Its Consequences. *HIM 1990-2015*.
- Karasu, D. (2019). *Mahmud Nedim Paşa (1818-1883)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 204-215.
- Kavas, A. (2013). *Osmanlı-Afrika İlişkileri*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kavas, A. (2017). *Geçmişten Günümüze Afrika*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kaya, A. İ. (2018). Osmanlı Belgeleri Işığında Tökeli İmre'nin Osmanlı Himayesindeki Mücadelesi ve Osmanlı Devleti'nden Sağlanan Parasal Yardımlar. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 62, 345-374.

- Keleş, E. (2008). Kırım Savaşı'nda (1853-1856) Karadeniz ve Boğazlar Meselesi. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 23(23), 184-188.
- Kocamaz, G. (2015). 1884-1885 Berlin Konferansı ve Afrika'nın Avrupalı Devletler Tarafından Paylaşımı. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köse, E. (2019). Zirveden İniş ve Klasik Düzeni Devam Ettirme Çabaları (1606-1699), Özkan, S. H.(Ed.), *Osmanlı Tarihi I (1299-1774): Siyasi Tarih-Kültür ve Medeniyet içinde (166-171)* İstanbul: İdeal Kültür Yayınları.
- Köse, K. (2020). Rus ve Osmanlı Kaynaklarına Göre Osmanlı Devleti'nin 1569 Astarhan Seferi. *Genel Türk Tarihi Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 63-76.
- Kulat, Yuluğ T. (1962). 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi'nin Sebepleri. *Belleten Dergisi*, 26(103), 591-592.
- Maden, F. (2013). Büyük Güçlerin Berlin Antlaşması'nın Uygulanmasına Yönelik Baskıları. *History Studies*, 5(1), 267-286.
- Minawi, M. (2018). *Osmanlılar ve Afrika Talanı: Sahra'dan Hicaz'a İmparatorluk ve Diplomasi*. (çev. Ayşen Gür), İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Mirzayev, F. (2017). General Principles of International Law: Principle of Uti Possidetis Juris. *Moscow Journal of International Law*, 3, 31-39.
- Nalçacı, M. (2012). 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı Sürecinde Rusya Ordusu. *Tarih Dergisi*, 54, 149-172.
- Örenç, A. F. (2012). 1827 Navarin Deniz Savaşı ve Osmanlı Donanması. *Tarih Dergisi*, 46, 50-62.
- Özcan, A. (1993). Çehrin Seferi. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 8, İstanbul, 249-251.
- Pazan, İ. (2019). *Cevâhırı'l-Menâkıb: Sokollu Mustafa Paşa'nın Hayatı*. İstanbul: Bilnet Yayınları.
- Şahin, G. (2018). Afrika'nın Sömürgeleştirilme Sürecinde Berlin Konferansı (1884-1885) ve Afrika Basınına Yansımaları. *History Studies*, 10 (1), 247-268.
- Tandoğan, M. (2013). *Afrika'da Sömürgecilik ve Osmanlı Siyaseti (1800-1922)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Tekdemir, A. (2018). Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşları Sırasında Askerî Nakliyatı ve Karşılaşılan Problemler. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 118 (232), Ocak-Şubat, 34-35.

Turan, Ş. (1994). Edirne Antlaşması. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 10, İstanbul, 442-443.

Türkoğlu, İ. (2022). Kazan Hanlığı. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 25, Ankara, 136-138.

Uluerler, S. (2018). Kırım Savaşı'nda (1853-1856) Rus-İran Yakınlaşmasına Karşılık Osmanlı'nın İngiltere ile İzlediği Politikanın Esasları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(1), Ocak, 331.

Uzun, Ö. F. (2020). *1806-1812 Osmanlı-Rus Harbi'nde Rus Ordusunun Tuna Harekâtı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 194.

Yüksel, S. (2019). Küçük Kaynarca'dan Yaş Antlaşması'na Kadar Eflak-Boğdan Üzerinde Osmanlı-Rus Nüfuz Mücadelesi. *Belleten Dergisi*, 83(297), 605-632.

Arşiv Belgeleri

BOA, Osmanlı Arşivi. *Y.PRK.A.*, 6/74, 16/M/1309.

BOA, Osmanlı Arşivleri. *BEO*, 642/48089, 25/Z/1312.

BOA, Osmanlı Arşivi. *Y.PRK.AZF.*, 47/93, 20/S/1321

BOA, Osmanlı Arşivleri. *Y.PRK.SRN-1/47*, 21 Mart 1882.

BOA, Osmanlı Arşivleri. *Y.A.HUS-311/91*, 30 Ekim 1894.

İnternet Kaynakları

General Act of the Berlin Conference on West Africa, 26 February 1885, <https://loveman.sdsu.edu/docs/1885GeneralActBerlinConference.pdf> (Erişim 22 Ağustos 2022).

OAU, Organization of African Unity. "Border Disputes Among African States", https://au.int/sites/default/files/decisions/9514-1964_ahg_res_1-24_i_e.pdf, (Erişim 30 Ağustos 2022).

UN, United Nations, "Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples: General Assembly Resolution 1514 (XV) of 14 December 1960", <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Independence.aspx> (Erişim 30 Eylül 2022).

Etik Beyanı: Yazarlar, bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan etmektedir. Bilimsel etik konuları ile ilgili aksi bir durumun tespiti halinde tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına ait olup, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu bulunmamaktadır.

The Effects of the 1877-1878 Otoman-Russian War on the African Continent: The Case of the Berlin Africa Conference

Extended Abstract

1. Introduction

The world history is full of wars and conflicts. A peace treaty was definitely signed after each conflict or war. There are many reasons for wars, yet one of the most important reasons is to obtain wealth. The factor that triggers the desire for wealth is the presence of weak agents in the areas where underground and ground resources are abundant. The biggest breakdown in the world history is the colonialism policy that was directed towards underground and ground resources. As is known, the geographical starting point of colonialism policy that has influenced the world history since the middle of the 14th century was Europe. Yet, Africa is the first place among the areas it settled. The coming of colonialism to Africa took some time. The principal reason for this was the existence of the Ottoman Empire which was a great power between the continents of Europe and Africa and which also challenged colonists. Among the biggest empires of the world, the Ottoman Empire made war the most against Russia in its territory. Having made sixteen big wars against Russia, the Ottoman Empire suffered the greatest defeat in the war against Russia in the years 1877-1878 due to the domestic disturbances. The negative effects caused by this war not only influenced the Ottomans, but also the peoples in Africa. The colonist European states organised the Berlin Conference in the years 1884-1885 without wasting time and signed a treaty that foresaw the sharing of Africa. Although there is no direct impact of the Russo-Turkish War on the Conference, the defeat of the Ottoman Empire caused the Conference to address a wider domain in a more systematic way.

2. Evaluation and Discussion

The Berlin Conference has an unforgettable past in historical sense. The decisions made in the Conference has resulted in the formation of the world map. After the Conference, the colonist European states began capturing lands in Africa without delay. Each state dominated the lands they captured and drew the borders as per their command. More clearly, when the borders were drawn, the ethnicities, religion, and beliefs and values were disregarded. This situation led to the assimilation, division and deterioration of the social structure. The effort to divide and assimilate the social structure begot the appearance of grouping against the colonists and thus conflicts. These conflicts in fact ignited the spark for the independence movements. Gaining gradually wider reverberations, the independence movements started to yield results from 1950s. As of 1960s, African peoples who earned independence are able to found their states. Yet, with the independence, the utmost topic of debate has been the artificial borders drawn by the colonists. The leaders of the states declared the artificial borders non-negotiable and that they were accepted as they are and therefore prompted new conflicts. This eristic declaration has become one of the main reasons for conflicts today.

3. Conclusion

Africa witnessed the worst incidents of history with the Berlin Conference. The change of borders, the division of communities, the emergence of new conflict areas, and depending on these, the impact on political, economic and sociocultural fields came into question. The acceptance of the artificial borders by African leaders as they are, gave rise to the political power struggles. The drawing of artificial borders and organisation of the Berlin Conference which induced those borders are the underlying causes of the negative factors including the emergence of nepotistic practices with the authoritarian powers, the occurrence of military coups, the practices of economic inequalities and the occurrences of inequalities of investments in the area and the appearance of terrorist groups.